

A bankjegyek és a postajegyek mestere

Vagyóczky Károly grafikus

Eltöprengtek-e már azon, hogy melyik magyar képzőművész alkotásait ismerik a legtöbben szerte e hazában?

Nos, nem valószínű, hogy Vagyóczky Károly grafikusra tippelnének, holott minden kétséget kizáróan Ő a rangelső.

Keze munkájával naponta találkozunk – egyesek gyűjtik, mások kuporgatják, megint mások szalmazsákba tömik. Vannak, aki élére állítják, vannak, akik szórják, s vannak, akik egyszerűen csak imádják. Ugye, már kitalálták? Papírpénzeink tervezőjéről lesz szó...

Vagyóczky Károly nemrégiben adta át utódjának mestersége féltve őrzött szerszámaait a Pénzjegynyomdában, ahol a nagy elődök mellett előbb kisínasként, majd a szakma minden csínját-bínját kitanulva évtizedekig művészeti vezetőként dolgozott. A pénzkészítés monopoltevékenység. Bankóink küllemét tervezni és gyártását felügyelni csak keveseknek adatik meg. Vagyóczky Károly szerencsés ember. Jókor és jó helyre született: nyomdászcsaládban cseperedett fel, és kitűnő iskolákban gyarapíthatta tudását. Mindent megtanult a pénzkészítésről. Mesterének, Nagy Zoltánnak a nyolcvanas évek elején bekövetkezett halálát követően természetesen rá várt az első ezerforintos megkomponálása, s alig valamivel később az ötezres megtervezése. Az igazi megmérettetést azonban a kilencvenes évek hozták meg, amikor is ki kellett alakítania fizetőeszközeink új, egységes szériáját.

Papírpénzeink számos követelménynek kell, hogy megfeleljenek. Fontos, hogy rendelkezzenek a hamisíthatóság elleni védelemmel, vagyis mindenekelőtt biztonságos fizetőeszközöknek kell lenniük.

A tartósságuk iránti igény szintén alapvető fontosságú, hiszen gyakran cserélnek gazdát, és a bankókat nem egyszer csak úgy zsebre gyűrjük. De esztétikai és jelképi korszerűséget is elvárunk tőlük, hiszen nem mindegy, hogy bankjegyeink kiket, milyen tárgyakat vagy helyszíneket ábrázolnak, és mindezeket miként. Évtizednyi „együttlét” után lassan kijelenthetjük, hogy Vagyóczky Károly kiválóan oldotta meg történelmi jelentőségű szakmai feladatát. Persze, amint azt soha nem felejtí el leszögezni, a teljes projekt mindig csapatmunka, így pénzeink a tanítványok és a kollégák tehetségét, elhivatottságát is dicsérik.

A pénztervezés alapja, hogy a tervező a rézmetszés tudományát világszínvonalon birtokolja. A mester bélyegei javarészt ezzel a mívés eljárással készültek. Ha a nyomdák szemszögéből nézzük, a bélyegkészítés is monopol jellegű tevékenység. Előállításukra Magyarországon csupán két intézmény jöhet szóba: az Állami Nyomda és a Pénzjegynyomda. Egy-egy bélyeg elkészítéséhez az előbb említetteken túl még

elmaradhatatlanul szükséges a megrendelő, jelesül a Magyar Posta kívánalmainak a maximális figyelembevétele. Természete szerint a bélyeg alkalmazott grafikai alkotás. Eredeti magyar elnevezése egyébként „postajegy” volt, és Than Mór 1848-ban alkotott első hazai tervrajzán ekként is szerepelt. A bélyegek tervezése már szélesebb körűen szóródik: mindazok a grafikusművészek hivatottak rá, akik képesek miniatűrben látni és alkotni. A sok szempontból sajátos bélyegtervezői műfaj egyébiránt nem mindenkinek „fekszik”, ami hamar ki is derül. Néhány próbálkozás, pályázati siker, avagy éppenséggel kudarc után elvállik, kiből lesz rátermett bélyegtervező. Munkahelyének tradíciói Vagyóczky Károlyt is próbatétel elé állították, és ő megfelelt a pénzkészítéstől eltérő elvárásoknak. Ebbéli tevékenységéről sajátos karaktert mutató bélyeges életműve vall helyette. A bő három évtized alatt forgalomba került hatvannégy Vagyóczky-bélyeg – köztük tizenkét blokk – híven tükrözi alkotójuk főtevékenységével mutatott rokon vonásait. Ahogy az minden időkben történt, a témaválasztás, illetve az egyes pályázatokról ítélő bizottság a bélyegtervezőket a portrékészítés felé terelgette. Az ábrázolt személyek spektruma a mindenkori megrendelői igényeknek megfelelően széles: Szántó Kovács Jánostól Mező Imrén át Batthyány Lajosig és II. János Pálig terjed. Mindezekből persze a többi bélyeggrafikus kortársnak is kijutott. A magyar, illetve a magyar származású Nobel-díjasoknak és a bélyegtervezés nagyjainak emléket állító sorozat szintén Vagyóczky nevéhez fűződik. Filatéliai műveinek sorából kiemelkedik az 1999-es *Napfogyatkozás-blokk*, amely a nyomdatechnikai bravúrok egész sorát hordozza magában. Senki emberfia nem tudja, mit hoz a jövő. Ha azonban Vagyóczky Károly alkotói pályája itt lezárulna, akkor is teljesnek ítélnénk. Mert ki más jelképezhetné jobban a két pillér, a bankjegy és a bélyeg szintézisét, mint a haza bölcseként tisztelt Deák Ferenc, aki a két széria utolsó elemének főszereplője...

Szabó Jenő

